

Verkställighet av avvisnings- och utvisningsbeslut under pågående förundersökning – åklagares kontakter med Migrationsverket

RättsPM 2010:5
Utvecklingscentrum Malmö
Augusti 2010

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
Inledning	3
Lagreglering.....	3
Migrationsverkets rutiner.....	3
Kontakten med åklagaren.....	4
Information till målsägande.....	4
Tvångsmedel.....	5

Inledning

Under tiden för en pågående förundersökning kan det bli aktuellt för Migrationsverket att verkställa ett avvisnings- eller utvisningsbeslut mot den misstänkte. Om åtal är väckt eller den misstänkte har ett straff att avtjäna föreligger hinder för verkställigheten. Men en pågående förundersökning utgör inte ett sådant hinder. Det kan då uppstå viss tveksamhet hos åklagaren eller personalen vid Migrationsverket hur man ska agera. JO har i ett beslut granskat en åklagares handläggning i en sådan situation.¹ I beslutet uttalar JO att det är angeläget att Åklagarmyndigheten och Migrationsverket utarbetar föreskrifter och rutiner för hur samarbetet inför verkställighet av avlägsnandebeslut av personer som är misstänkta för brott ska vara utformat. Denna rättspromemoria, som utarbetats i samråd med Migrationsverket, innehåller råd om hur åklagare ska agera.

Lagreglering

I utlänningslagen (2005:716) regleras när beslut om utvisning och avvisning kan verkställas. Det är Migrationsverket som ska verkställa ett sådant beslut utom i vissa fall då verkställigheten åligger Säkerhetspolisen eller en polismyndighet.

I 12 kap 9 § utlänningslagen (2005:716) föreskrivs att ett beslut om utvisning eller avvisning inte får verkställas,

- om utlännen dömts till ett fängelsestraff, förrän utlännen har avtjänat straffet eller verkställigheten har flyttats över till annat land
- om allmänt åtal väckts mot utlännen, förrän åtalet prövats slutligt eller åtalet lagts ned.

Om den misstänkte är anhållen eller häktad föreligger även i praktiken hinder mot verkställighet av utvisning. Detsamma gäller om personen belagts med reseförbud.

Det finns inte några lagliga förutsättningar för Migrationsverket att skjuta upp en utvisning eller en avvisning endast på den grunden att utlännen är misstänkt för brott och en förundersökning bedrivs med anledning av misstanken.

Migrationsverkets rutiner

Inför en verkställighet ska handläggaren på Migrationsverket enligt interna rutiner kontrollera om utlännen förekommer i misstankeregistret eller belastningsregistret. Om utlännen förekommer i registren ska kontakt tas med den åklagare som handlägger ärendet. Avsikten med kontakten är att utreda om det förekommer några legala hinder mot verkställighet.

---

¹ JO:s beslut den juni 2009, dnr 4064-2007

Kontakten med åklagaren

Åklagaren ska när Migrationsverkets handläggare tar kontakt lämna information om åtal är väckt eller inte och också om eventuell dom. Åklagaren kan inte ge några anvisningar eller synpunkter till Migrationsverket om eller när verkställigheten ska ske. Det är väsentligt att kontakten noggrant dokumenteras.

Om åtal är väckt bör åklagaren pröva om det finns förutsättningar för att ge åtalsunderlåtelse och i så fall lägga ned åtalet. Att beslut om åtalsunderlåtelse får meddelas även sedan åtal väckts framgår av 20 kap. 7 a § rättegångsbalken. Om åtalet avser endast ett lindrigare brott kan åklagaren meddela beslut om åtalsunderlåtelse när det föreligger ett lagakraftvunnet beslut om avvisning eller utvisning.² Enligt kommentaren till utlänningslagen kan det ifrågasättas om verkställigheten av en avvisning eller utvisning ska behövas skjutas upp om åtalet avser brott av mindre allvarlig beskaffenhet. Åklagaren har enligt kommentaren i en sådan situation möjlighet att lägga ner åtalet.³ Möjligheten till åtalsunderlåtelse begränsas dock av att sådan i princip inte får meddelas om den tilltalade motsätter sig det.⁴ Det krävs därför att åklagaren har kontakt med den tilltalade för att få veta dennes inställning. Det är heller inte möjligt att meddela åtalsunderlåtelse om skulden inte är klarlagd. Någon möjlighet att förundersökningsbegränsa i en slutförd förundersökning finns inte.

Om åtal ännu inte är väckt, kan åklagaren om det är möjligt och om det är lämpligt väcka åtal innan verkställigheten genomförs och i så fall omedelbart informera Migrationsverket om åtalsbeslutet. Hinder mot verkställighet föreligger då. Åklagaren behöver i denna situation veta när verkställigheten är planerad och den informationen bör Migrationsverkets handläggare kunna lämna. Om ett beslut om åtal är möjligt före verkställigheten, ska åklagaren sedan ta ställning till om åtal ska väckas. Klart är att om omständigheterna är sådana att åklagaren skulle ha meddelat åtalsunderlåtelse på grund av verkställigheten om åtal hade varit väckt, ska åtal inte väckas. I övriga fall bör utgångspunkten vara att den som begått ett brott i Sverige också ska lagföras för detta här.

Information till målsägande

Om en utvisning eller avvisning verkställs medför det att någon lagföring inte kommer att äga rum i landet. Om det i målet finns en målsägande kan det ofta vara av väsentligt intresse för denne att få information om att den person han eller hon anmält för ett brott kommer att utvisas/avvisas. Det kan vara olyckligt för målsäganden om han eller hon på annat sätt än genom åklagaren får reda på detta. Åklagaren bör därför lämna sådan information till målsäganden när åklagaren bedömer det som erforderligt.

---

² Prop 1994/95:179 sid 68 f

³ Utlänningslagen med kommentarer, Zeteos hemsida på Internet

⁴ Jfr RÅR 2008:2 s. 48f

Tvångsmedel

Åklagarmyndigheten anförde i sitt yttrande till JO i det tidigare nämnda ärendet att i vissa fall kan intresset av att kunna utreda och lagföra brott vara så starkt att ett beslut om avvisning eller utvisning inte bör verkställas. Enligt Åklagarmyndighetens uppfattning i yttrandet får åklagaren i sådana fall, om de allmänna förutsättningarna föreligger, anses kunna och ha skäl att förhindra verkställigheten genom att belägga den misstänkte med reseförbud. Åklagarmyndigheten anförde vidare att risken för att den misstänkte undandrar sig lagföring eller straff beror visserligen inte direkt på den misstänkte själv men en sådan tillämpning är nödvändig för att en rimlig avvägning ska kunna göras mellan olika intressen och för att det rättsliga systemet ska vara sammanhållet.

JO anförde i sitt beslut följande angående möjligheterna att besluta om reseförbud.

Bestämmelser om reseförbud finns i 25 kap. rättegångsbalken. Reseförbud kan bl.a. åläggas den som är misstänkt för ett brott, på vilket fängelse kan följa, om det finns risk för att han eller hon avviker eller på något annat sätt undandrar sig lagföring. Av ordalydelsen framgår att reseförbudet är riktat mot den misstänkte. Dess funktion är att hålla någon kvar, genom att inskränka vederbörandes rörelsefrihet. Vid avvisning/utvisning är det emellertid inte den misstänkte som undandrar sig rättvisan. Reseförbudet riktas snarare mot migrationsmyndigheten. Att detta tvångsmedel, som är ett rättsligt redskap i det straffprocessuella förfarandet, inte har tillskapats för att ge brottsbekämpande organ möjlighet att hindra verkställighet av migrationsmyndigheters beslut om att avlägsna någon ur landet står således klart. För tillämpningen av straffprocessuella tvångsmedel gäller högt ställda legalitets- och rättssäkerhetskrav. Att tillämpa ett sådant tvångsmedel i situationer för vilka detta uppenbarligen inte är avsett är därför principiellt tvivelaktigt.

Med hänsyn till JO:s beslut bör åklagaren inte besluta om personella tvångsmedel mot den misstänkte av det enda skälet att förhindra en avvisning eller utvisning.